

Grønland – et sygdomsmønster i forandring

Grønlandsmedicinsk Selskab

Overlæge Vibeke Backer, professor Peter Bjerregaard, reservelæge Jeppe Tang Friberg, overlæge Preben Homøe, embedslæge Knud Brinkløv Jensen, læge Marit Eika Jørgensen, læge Anders Koch, læge Tyra Grove Krause & distriktslæge Gert Hansen Mulvad

Sundhedsforholdene i Grønland skal ses i lyset af store samfundsændringer de sidste hundrede år. I begyndelsen af 1900-tallet ændredes kostvanerne, og udbredelsen af fangerlivsformen faldt fra ca. 1935. Sundhedsvæsenet blev udbygget fra 1950, boligforhold og urbanisering ændredes for alvor i 1960. Flere studier har de sidste ti år undersøgt sygdomsmønsteret i Grønland; nogle er refereret her.

Infektionssygdomme

Infektionssygdomme er hyppige, selv om de ikke spiller den samme rolle som i sidste århundrede. En ny undersøgelse viste, at 9% børn i alderen 3-5 år har kronisk mellemøbetændelse, forekomsten af hepatitis B er høj, men kun få patienter indlægges med akut hepatitis, og følger som levercirrose og hepatocellulært karcinom er sjældne. Gonoré og syfilis er faldet markant i hyppighed siden 1950'erne, mens hyppigheden af *Chlamydia* er høj. Det første tilfælde hiv-tilfælde i Grønland diagnosticeredes i 1985. Indtil 2003 er der konstateret 131 hiv-positive, og smittemåden er primært heteroseksuel. Tuberkuloseforekomsten har tidligere været blandt de højeste i verden men faldt markant i 1950-1980. Tuberkulose forekommer i dag over hele Grønland, men forekomsten er højest i bygder og mindre byer.

Allergi og astma

Et studie af voksne inuitter fandt, at inuitter bosiddende i bygder havde den laveste forekomst af allergi bestemt ved priktest (6,4%), fulgt af inuitter bosiddende i byer i Grønland (20,6%), og højest hos inuitter i Danmark (22,8%). Allergiforekomsten er halvt så stor som i Danmark, men der er sket en fordobling af forekomsten hos grønslæderne i perioden 1987-1998 fra 10 til 19%. Et studie af 4.162 voksne grønslændere boende i bygder og byer i Grønland viste, at inuitter i Grønland havde en lavere forekomst af astma end inuitter i Danmark (6% og 9% vs. 10%). Høj indtagelse af grønslandsk kost hos unge grønslændere var associeret med lav forekomst af astma. Da astma er associeret med allergi, må man forvente, at også astmaforekomsten vil stige i fremtiden i Grønland.

Kræftmønsteret

Kræftmønsteret blandt inuitter er traditionelt kendetegnet ved høj forekomst af kræft i næsesvælg, spytkirtler og spise-

rør, og lav forekomst af kræftsygdomme, der er hyppige i vestlige lande. I takt med ændrede levevilkår ses »vestlige« cancerer nu at stige i hyppighed, specielt lunge-, bryst- og colonkræft. Den komplekse betydning af ændringerne i levevilkår for kræftmønsteret understreges af, at andre kræftformer, som er associeret med vestlig levevis (larynx, prostata, ovarier), ikke er steget.

Diabetes og hjertekarsygdom

En undersøgelse i Grønland fra 1999 fandt, at 10% af den voksne befolkning havde type 2-diabetes, og yderligere 12% havde nedsat glukosetolerance. 70% af diabetestilfældene var på forhånd uerkendte. Årsagerne til den høje diabetesforekomst er stigende fedmeforekomst og fysisk inaktivitet. Den hastige stigning i forekomsten og den høje prævalens tyder på en tilgrundliggende og genetisk disposition.

Data fra Grønland og Canada fra 2001 viste, at mortaliteten af iskæmisk hjertesygdom muligvis er lavere blandt inuitter end i hvide befolkninger, mens mortaliteten af andre hjertesygdomme og *stroke* er højere blandt inuitter.

Osteoporose

Osteoporose er i dag mere udbredt i Grønland end i den vestlige verden. Blandt risikofaktorerne er lavt calciumindtag, begrænset sollys, fald i plasma-D-vitamin pga. kostændringer, høj rygefrekvens og knoglenedbrydende effekt af kontaminanter i traditionelle fødevarer.

Fremtidens sygdomsmønster

Udviklingen i sundhedsvæsenet, forebyggelsesarbejdet samt lovgivningen om kost, alkohol og tobak vil få indflydelse på fremtidens sygdomsmønster. Den ændrede befolkningssammensætning vil betyde øget forekomst af sygdomme som cancer, diabetes og hjerte-kar-sygdom. Øget fedmeforekomst, fysisk inaktivitet og faldende forbrug af traditionelle fødevarer vil forstærke denne tendens. Modsat er andelen af rygere faldende. Et ændret sygdomsmønster bliver en udfordring, både for det fremtidige sundhedsvæsen, i forhold til en forebyggende indsats og i relation til fremtidig sundhedsforskning.

Korrespondance: Marit Eika Jørgensen, Statens Institut for Folkesundhed, Center for Sundhedsforskning i Grønland, Øster Farimagsgade 5, DK-1399 København K. E-mail: mej@niph.dk

Interessekonflikter: Ingen angivet
En litteraturliste kan rekvireres hos forfatterne